

CULTURA POPULARĂ: ISTORIE ORALĂ, TOPONIMIE ȘI ETNOLOGIE

ASPECTE NARATIVE ALE DOCUMENTELOR DE ISTORIE ORALĂ. STUDIU DE CAZ: COMUNITATEA ELENĂ DIN CRAIOVA

Gabriela BOANGIU*

Abstract: Orality represents a phenomenon that received the interest of many folklorists, ethnologists, anthropologists and sociologists. Many studies explore the interdisciplinarity and the complex aspects of life histories. Its narrative aspects made folklorists to study closer realities through the lenses of oral history. The story-telling represents a fundamental way of communication, with multiple functions in social and cultural life. Through story-telling can be better approached the self-knowledge, and also can be discovered deep significations of life through the process of oral presentation of the events, of experiences, of lived feelings. Through story-telling can be traced the memories regarding personal life of community life. Recording oral histories can open the road for studying collective memories, social representations, a “lived” history. The article also presents a few oral histories from the Hellenic Community in Craiova, stories that present a personal way of living, but also aspects from the history of Greek arrivals in Romania after the Second World War.

Keywords: oral history, ethnological document, Hellenic community of Craiova, qualitative research.

Fenomenul oralității s-a bucurat de un interes central din partea folcloriștilor, constiuind baza teoretizărilor și reconfigurărilor sale conceptuale constante, „transmisia orală asigură cadrul pentru manifestarea sincretismului, variabilității, colectivismului creației”¹. Mutațiile metodologice specifice studiilor contemporane de folcloristică se înscriu într-o incorporare tot mai intensă a investigațiilor desfășurate în urban alături de studiile consacrate ruralității, intensificându-se interrelațiile cu complexul disciplinelor socio-umane, adecvarea unor structuri teoretice, concepte provenite din zona sociologiei, psihologiei, filosofiei culturii etc.

* Cercetător științific III, Institutul de Cercetari Socio-Umane „C.S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova.
Email: boangiu_g@yahoo.com.

¹ Sabina Ispas, *Cultura orală și informație transculturală*, 2003, p. 54.

Istoria orală ca metodă își poate găsi similitudini cu tradiția folcloristicii, dar și cu extinderile sale teoretico-metodologice.

Fenomenul narativ a reprezentat o preocupare prin excelență specifică folcloristicii, narațiunea dovedindu-se a fi „cea care furnizează cele mai interesante date pentru analiză. Istoria orală, amintirea, narațiunea cu caracter personal, istoria de familie sunt descoperite acum și de istorici și sociologi, care sunt preocupați de aceste specii ale narațiunii”².

Metodologia perfecționată și riguroasă, verificată a folcloristicii ar trebui să constituie fundamentul pentru o serie de studii interdisciplinare interesate de fenomenul narativ. Provocările societății noastre actuale determină reconsiderări conceptuale, avântul mijloacelor media și impactul lor asupra culturii orale impunând noi corelații, astfel:

the mass media liberate folklore from its earlier confinement to the so-called lower of society and from the prejudice that stigmatized it. Folklore belongs to everyone, not only to the unprivileged, uneducated masses. It is a common cultural property characterizing our ways of thinking, believing and dreaming, and our modes of defining our identity (...). We are eyewitnesses to a new era in which folklore gains power and prestige as an authoritative voice: the voice of the urban-industrial folk; the voice of concern, fear, day-dream and hope; the voice of all humanity alienated and fractured by electronic efficiency. The task of folklorists is to read these meanings of folklore, and this task makes folkloristics an important interdisciplinary science, now more than ever before³.

Această reconsiderare a folclorului, a culturii orale din perspectiva provocărilor contemporane, favorizează noi orizonturi de cercetare. Dincolo de aria largă de posibilități de investigare pe care le deschide lucrarea Lindei Degh, ne vom concentra asupra fenomenului povestirii în contextul actual, asupra valențelor metodologice ale istoriei orale și ale posibilităților reconsiderării valențelor sale documentare. Povestitul reprezintă o formă fundamentală de comunicare interumană, cu multiple funcții în viața socială și culturală. Prin povestire se aprofundează autocunoașterea, descoperind semnificații profunde ale vieții prin procesul de reflectare și exprimare orală a evenimentelor, experiențelor și sentimentelor trăite, de asemenea, prin povestire sunt recuperate amintirile, poziționările subiective ale indivizilor față de evenimente importante atât la nivelul vieții personale, cât și al comunităților mai largi, înregistrarea povestirilor permițând ample analize ale mentalului colectiv, reprezentărilor sociale, într-o formulare alternativă, istoria „trăită”, de fapt (v. *Anexa I*).

Referitor la valențele metodologice ale istoriei orale, numeroase aspecte vor trebui subliniate – raportul obiectivitate-subiectivitate, caracterul intervenționist

² *Ibidem*, p. 84.

³ Linda Degh, *American Folklore and the Mass Media*, Bloomington and Indianapolis, 1994, p. 21.

sau neutru al cercetătorului, aspectele etice ale consemnărilor și înregistrărilor, pentru a enumera numai câteva dintre ele.

Totodată, studiile care s-au axat pe metoda istoriei orale au fost adesea criticate din cauza faptului că această metodă este considerată mai degrabă artă decât cercetare, pare să se bazeze în special pe talent, intuiție sau experiența cercetătorului, regulile de înregistrare, consemnare și „provocare” a subiecților cercetării, fiind dificil de surprins într-o manieră teoretică deschisă generalizările. În același timp, istoria orală a primit adesea și stigmatul superficialității, din cauza caracterului ei dialogic, conversațional, în general non-directiv, care a putut trezi suspiciuni vizibile în privința rigurozității capacității sale metodologice.

Aceste critici nu pot fi separate de valențele metodologice ale istoriei orale, căci reprezintă limitele ce trebuie permanent conștientizate de cercetător. Pe de o parte, metodologia specifică științelor socio-umane implică abilități socio-comunicaționale foarte bine exersate de către cercetător, prin urmare acest prim filtru vocațional asigură, într-un prim mod informal, integrarea legitimă a metodei de istorie orală în instrumentarul cercetării de tip socio-uman.

Dezvoltarea abilităților comunicaționale, ale conștientizării limitelor etice, alături de aprofundarea teoretico-metodologică a specificului disciplinelor socio-umane particulare reprezintă etape ce vor contribui într-un timp organizat fie formal (studii, cercetări inițiale), fie informal, la consolidarea experienței profesionale a cercetătorului. Astfel, arta devine știință, arta de a intervieva se poate rafina fără să-și piardă spontaneitatea, mai mult, cercetătorul va trebui să acorde o atenție deosebită tocmai acestei contextualizări „naturale”, „spontane” interviurilor și anchetelor pe care le desfășoară. Nicio altă metodă nu solicită alternanța implicare-detașare/neutralitate mai mult decât istoria orală.

Obiectivitatea cercetătorului se naște prin permanente reconsiderări ale subiectivității sale, prin decantarea rolului pe care îl îndeplinește în cadrul cercetării de aspectele informale ale discuțiilor, necesare configurării contextului interactiv al comunicării, aspecte informale ce pot purta, de multe ori, bogate informații semnificative pentru scopul cercetării.

Documentul de istorie orală înregistrează forma originală, cu cuvintele povestitorului, a întregii relatări. Produsul final este în întregime o povestire la persoana întâi, din care cercetătorul lipsește cât mai mult posibil. Aceasta face din istoria orală înțeleasă ca narațiune nu numai un *document primar* creat prin colaborarea cercetătorului și a respondentului, ci și un *instrument secundar* de studiu pentru alți cercetători care folosesc povestirea în alte scopuri investigative, în funcție de designul cercetării proprii.

Fiind o metodă de cercetare calitativă ce permite colectarea unor informații de esență subiectivă, istoria orală „debutează printr-un interviu înregistrat, este transcrisă și se finalizează printr-o poveste fluentă, redată doar cu cuvintele persoanei care o narează. Aceasta folosește o metodologie ce este transferabilă

între discipline și de la un cercetător la altul”⁴. Poate fi utilizată atât ca metodă principală, centrală în cadrul unei cercetări, cât și ca tehnică sau metodă secundară, permițând totodată utilizarea și a altor metode (interviu, chestionar etc.), sau transformarea sa, în funcție de obiectivele investigației sau de observațiile cercetătorului, în metode de colectare a datelor mult mai structurate și focalizate asupra unor teme, subiecte particulare (interviuri semi-structurate, chestionare etc.)

Datorită spectrului larg al aplicațiilor sale, metoda istoriei orale cunoaște adaptări și particularizări fie din direcția specializării principale a cercetătorului (sociologie, psihologie, istorie, folcloristică etc.), fie în funcție de fragmentul de realitate socială supus investigației, sau în funcție de indivizii, grupul, categoria socială sau comunitatea (etnică, religioasă etc.) cercetată.

O flexibilitate ce poate primi amendarea superficialității dar, care, în realitate, atunci când este condusă cu rigoare, implică o multitudine de aspecte ce necesită ajustări conștiente, intervenții prefigurată, reconceptualizări continue, cunoașterea prealabilă a unor detalii ale contextului socio-cultural și istoric al comunității, grupului, segmentului social investigat.

Pot fi identificate mai multe tipuri de studii ce vizează metoda de istorie orală. Astfel, putem vorbi despre: studii în care narațiunea este utilizată pentru investigarea oricărui subiect de cercetare (cela mai des întâlnită categorie; poate fi folosită atât ca studiu-pilot în procesul de delimitare a unor instrumente obiective de cercetare, cât și ca parte a unei strategii de cercetare combinată – utilizarea sondajelor pe un eșantion mai mare, alături de studiul calitativ al unui grup mai restrâns de indivizi); studii care au drept obiect fragmente narative (acestea abordează narațiunea în sine, nu ca mijloc de studiu al altor probleme, concentrându-se asupra unor aspecte formale ale narațiunii: structura textului, dezvoltarea intrigii, diverse elemente lingvistice); studii despre filosofia și metodologia abordărilor calitative ale cercetării, despre cercetarea narativă în particular (accentul cade pe metodologie, pe modele comprehensive de analiză sau lectură a textelor; totuși, nu există modele comprehensive care să sistematizeze varietatea metodelor de citire a textelor narative).

Se observă că se pot realiza anumite punți între caracteristicile acestor studii specificul structurii cercetărilor de folcloristică, de la utilizarea amplă a istoriei orale ca metodă centrală, la focalizare asupra unor fragmente narative, până la studiile teoretice ample asupra valențelor metodologiei istoriei orale și aplicabilității ei în studiile de folcloristică.

Poveștile au un rol central în comunicare, facilitează relaționarea, schimbul unor reprezentări sociale, contactele interculturale, revelarea unor interpretări și semnificații ale unor evenimente sociale sau caracteristice vieții cotidiene, cu alte cuvinte „poveștile oferă un anumit tip de acces la identitatea și personalitatea oamenilor”⁵. Între povestire și identitate există o conexiune clară, însă interpretarea

⁴ Robert Atkinson, *Povestea vieții – interviul*, Ed. Polirom, Iași, 2006, p. 10.

⁵ *Ibidem*, p. 18.

acestei conexiuni diferă în funcție de diverse curente academice. Numeroși cercetători – Bruner, Rosenthal – susțin că

povestirile autobiografice, atât prin formă, cât și prin conținut, sunt de-a dreptul identitățile oamenilor. Conform acestei abordări, poveștile imită viața și prezintă lumii exterioare o realitate interioară; în același timp, ele pun bazele și dau o formă atât personalității naratorului, cât și realității în care acesta trăiește. Povestea este identitatea cuiva (...). Nu toată lumea acceptă această perspectivă⁶.

Referitor la același aspect, cel al „adevărului” recuperat prin metoda istoriei orale, s-au conturat perspective realiste, esențialiste sau istorice, ce examinează povestea sau orice relatare verbală ca pe o reprezentare (mai mult sau mai puțin exactă) a realității exterioare sau interioare. Între relativismul absolut, care consideră toate istoriile orale drept ficțiune, și valorizarea nominală, care face din poveste, reprezentarea exactă și completă a realității, poziția mediană pare cea mai corectă, căci important este să recuperezi raportarea intervievaților la evenimente și nu evenimentele din relatările subiective ale acestora, „poveștile sunt de obicei construite în jurul unui nucleu de factori sau evenimente de viață, lăsând totuși un spațiu considerabil de manifestare a libertății [de interpretare] și creativității individului în selecția, conectarea, accentuarea și interpretarea *faptelor rememorate*”⁷.

Poveștile vieții sunt subiective, la fel ca și identitățile oamenilor. Ele conțin „adevăr narativ”, care poate fi strâns legat de, vag similar cu sau de-a dreptul rupt de „adevărul istoric”⁸. Considerăm centrală pentru studiile de focalistică ce utilizează istoria orală posibilitatea de acces la interpretările subiective ale intervievaților, în măsura în care se știe că identitatea culturală se formează în mare măsură sub presiunea societății, comunității etnice, respectiv a grupurilor cu care individul intră în contact. O narațiune autobiografică, așa cum o dezvăluie un interviu (sau orice alt context particular), este, în orice caz, doar o *ipostază* a poveștii de viață, o construcție ipotetică parțial inaccesibilă cercetării din două motive. Mai întâi, fiindcă orice poveste a vieții se modifică și se schimbă odată cu trecerea timpului. Când o poveste anume este înregistrată și apoi transcrisă, obținem un „text” care nu este altceva decât o unică fotografie, înghețată, statică a unei identități dinamice, aflată într-o continuă schimbare⁹, identitatea interioară este un flux, iar interpretarea „textului” va trebui să țină cont de acest lucru, de contextul înregistrării sale, al distanței în timp față de evenimentele relatate etc,

o poveste este afectată de contextul în care este povestită, de scopul interviului, de natura „publicului” și de relația ce se formează între povestitor și ascultător, de starea de moment a naratorului etc. Prin urmare, o anumită poveste a

⁶ *Ibidem*, p. 19.

⁷ Amia Lieblich, Rivka Tuval-Mashiach, Tamar Zilber, *Cercetarea narativă. Citire, analiză și interpretare*, Ed. Polirom, Iași, 2006, p. 19.

⁸ *Ibidem*, p. 18.

⁹ *Ibidem*, p. 20.

vieții reprezintă o singură ipostază (sau mai multe) a versiunilor polifonice ale construcțiilor sau ale prezentărilor de sine pe care oamenii le-au utilizat, în acord cu diverse influențe de moment¹⁰.

Viziunea constructivistă apare, așadar, cea mai adecvată valențelor epistemologice specifice istoriei orale. Istoria orală naște și transmite sensuri individuale și culturale, căci oamenii, dincolo de experiențele lor individuale, își construiesc identitățile și poveștile din elementele puse la dispoziție de cultura din care provin, căci indivizii își construiesc imaginea de sine prin interacțiune, în funcție de un anumit context personal.

Prin colectarea, studierea și interpretarea poveștilor de viață, cercetătorul poate avea acces nu doar la identitatea individuală și la sistemele lui de sensuri, ci și la cultura și lumea socială a povestitorului, căci „memoria colectivă stă atât sub incidența formalului (cultura generală însușită pe cale instituționalizată), cât și a informalului (cultura comunitară, dobândită prin tradiție); (...) informalul rezidă din experiența de viață a indivizilor, care reprezintă fiecare în parte un „eu”, în sine și pentru sine, cu opiniile și trăirile proprii, dar care fac parte dintr-un „noi” (grup, clasă, categorie etc.). Fuziunea „eu” – „noi”, pe de o parte, și „noi” – „ceilalți”, pe de altă parte, dezvăluie mecanismele generative de mentalități și modele culturale. Povestirile, (istorioarele) cotidiene sunt documente culturale identitare ale comunității”¹¹. În acest sens, Ovidiu Bîrlea afirma:

povestirea aduce în scenă întâmplări din viața povestitorului, la care acesta a fost actant sau măcar martor, direct sau indirect... specia ca atare răspunde nevoii elementare a omului din toate timpurile de a comunica o experiență cu dublul scop de a se descătușa sufletește de impresia puternică asupra celor întâmplate și de a transmite o învățătură, întrucât orice întâmplare poate oferi în subsidiar și o regulă de comportare, măcar de natură practică¹².

Cercetările folcloristice contemporane ce se orientează în principal asupra istoriei orale în dubla sa calitate, de metodă și document folcloric, se înscriu în tradiția cercetărilor clasice, care intuiau valențele epistemologice ale acesteia. Menționez anterior intuiția, vizionarismul și avangardismul chiar, al lui Ovidiu Densușianu, referitor la utilizarea acestei metode, folcloristul introducând în colecția „Graiul nostru”, editată împreună cu I. A. Candrea și Th. Speranția, între 1906-1907, și povestiri din viața cotidiană, subliniind în prefață:

...în culegerea de față s-a căutat să se dea și texte-mărturisire de ale țăranilor despre traiul lor, păreri asupra unor lucruri care-i privesc, amintiri istorice ș.a. Și se știe cu câtă neîncredere e privit cineva când îl întreabă pe țăran cum trăiește, ce

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Rodica Raliade, *Istorie orală – identități narrative. Studiu de caz*, în: „Ethnologica”, Ed. Paideia, 2002, pp. 227-228.

¹² Ovidiu Bîrlea, *Folclor literar românesc*, 1981, p. 256.

crede despre cutare împrejurări – e luat drept un trimis al stăpânirii să-l spioneze ori să-l încarce cu dări nouă. Când este vorba de amintiri istorice se întâmplă iarăși să nu prea găsești pe mulți care să-ți povestească, cu vioiciune și legătură, ce au auzit de la alții sau li s-a întâmplat lor...Deși mai puțin numeroase decât s-ar fi dorit poate, textele de felul acesta vor putea folosi și celor care voiesc să cunoască mai de aproape viața, chipul de a gândi și simți al țăranului, nu numai așa cum îl răsfrânge și prea vag, prea de departe, colecțiunile obișnuite de folclor. Multe din textele care se dau în acest volum pot fi socotite ca documente sufletești, culturale și, în parte, istorice așa că colecțiunea nu va avea numai interes lingvistic¹³.

Astfel de formulări incipiente referitoare la ceea ce se va numi mai târziu „istorie orală”, la valoarea sa metodologică, dar și documentară, pot fi întâlnite și în lecția sa de deschidere a universității, din 1909, *Folclorul – Cum trebuie înțeles*, eseu asupra căruia ne-am oprit la începutul analizei noastre.

Metoda istoriei orale va cunoaște permanente reconceptualizări, redefiniri, ajustări teoretice permanente. Astfel, Cornelia Călin-Bodea, în preocupările sale constante asupra categoriei literare a memoratului, preciza în studiul introductiv al lucrării sale *Din legendele și tradițiile Dunării*:

Cercetarea românească de teren îmbogățește numărul accepțiilor memoratului cu diferite denumiri, cum ar fi: *pățanie sau pață, povestire reală, legendă-povestire, întâmplare adevărată, amintire, poveste locală, povestire-credință, legendă, relatare, credință, povestire mitologică* și altele... Aceste denumiri le găsim raportate la materialul înregistrat în mediul sătesc de-a lungul anilor, cea mai veche atestare din Arhiva de Folclor aparținând lui Ovidiu Bîrlea, sub numele *amintire de viață*, înregistrată în 1949, într-un sat din zona Timișului¹⁴.

Metoda istoriei orale se dovedește viabilă și în cercetarea mediului urban, investigarea folcloristică a urbanității conturându-se pregnant în unele studii recente, ce implică totodată numeroase interrelații cu sfera altor discipline socio-umane, adecvând specificului propriu structuri teoretice, concepte, idei venite din zona sociologiei, psihologiei, filosofiei culturii, istoriei, geografiei etc. Varietatea grupurilor sau mediilor urbane și a modelelor culturale proprii orașului pot fi investigate viabil apelând la metoda istoriei orale, obținându-se importante colecții de informație culturală identitară (lingvistică, religioasă, etnică, spațială). Utilizarea metodei istoriei orale implică adaptări, perfecționări ale acesteia la identitatea disciplinară a folcloristicii. Numeroase documente folclorice pot fi considerate drept înrudite cu documentele de istorie orală (jurnalele orale, jurnalele în versuri, jurnalele de război, povestirea etc.).

¹³ I. A. Candrea, Ov. Densușianu, Th. D. Speranția, *Graiul nostru*, vol. I, 1906-1907, București, Atelierele Grafice Socec, pp. VI-VII.

¹⁴ Cornelia Călin-Bodea, *Din legendele Dunării*, Academia Română, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, Editura SAS, 1995, p. 18.

Documentele de istorie orală ridică problematizări complexe în privința relației cercetător-subiect, „în cazul povestirii populare schimbările provocate de împrejurările comunicării sunt rapide și spectaculoase. Și desigur că narațiunile, relatând experiențele personale, sunt cele mai afectate de relația care se stabilește între cercetător și subiect”¹⁵. Relația *cercetător – subiect* are o importanță deosebită asupra raportului dinamic metodă-document specific istoriei orale, „imaginea cercetătorului, așa cum se formează ea în mintea subiectului, are un efect paradoxal asupra textului folcloric: pe de o parte, povestitorul este stimulat, căutând să-și amintească toate amănuntele, iar pe de altă parte, firul epic poate fi chiar pulverizat în încercarea de adaptare stilistică la *cerințele specialistului*. În aceste cazuri, avem de-a face mai mult cu un document de mentalitate decât cu o narațiune personală. De asemenea, prezența cercetătorului îl provoacă pe subiect să-și judece experiența”¹⁶.

Prin urmare, cercetătorul este întotdeauna provocat la un exercițiu permanent de distanțare de propria sa poziționare, și, totodată, sesizarea receptării sale de către interlocutor, el nu se poate refugia în starea de neutralitate, ci trebuie să jongleze permanent cu provocarea Celuilalt și sublimarea oricărei judecăți ce ar putea inhiba relațiile, „reflectându-și reciproc imaginea, subiectul și cercetătorul devin astfel forțe latente în textul folcloric. Relația lor este în același timp salvatoare și alienantă, determinând mutații inevitabile în calificarea contemporană și viitoare a culturii populare”¹⁷.

Acest exercițiu de repliere, de reîntoarcere constantă a cercetătorului asupra modului în care este perceput, implică necesitatea acestor priviri autoreflexive, menite configurării contextului dialogic, orientării interpretărilor viitoare sau revenirilor, completărilor, „provocărilor” reluate în teren. Acest exercițiu de reflexivitate se cere integrat documentului de istorie orală ca măsură a rigorii și responsabilității pentru cercetările viitoare care vor putea utiliza materialul documentar înregistrat astfel.

O altă problemă pe care o ridică abordarea socio-umanului prin intermediul metodologiei specifice istoriei orale o reprezintă posibilitățile de interpretare, de analizare a documentelor obținute, înregistrate, mai exact, „modelele de clasificare și organizare a tipurilor de analiză narativă”¹⁸. Se detașează, la o primă privire, două coordonate, aparent independente: a) abordările holiste versus cele axate pe categorii și b) disputa conținut versus formă. La extremele fiecăreia din cele două dimensiuni diferențele ar putea fi desprinse cu ușurință, însă fiind o clasificare mai mult orientativ-teoretică, posibilitățile de lectură ale documentelor de istorie orală reprezintă mai degrabă puncte mediane pe traiectoriile implicate de aceste două coordonate.

¹⁵ Ioana Ruxandra Frunteletă, *Efectul relației dintre cercetător și subiect asupra textului folcloric*, în „Revista de etnografie și folclor”, tom 43, nr. 3/1998, p. 225.

¹⁶ *Ibidem*, p. 227.

¹⁷ *Idem*.

¹⁸ Amia Lieblich, Rivka Tuval-Mashiach, Tamar Zilber, *op. cit.*, p. 25.

Prima coordonată se referă la segmentul supus analizei, fie că este vorba despre o conversație de sine stătătoare, despre o secțiune decupată dintr-un text mai amplu sau de narațiunea ca întreg. S-au făcut comparații în acest sens cu „categorizarea”, respectiv „contextualizarea”¹⁹. Din perspectiva categorizării, așa cum apare ea în analiza de conținut clasică, povestea originală e disecată, urmând ca secțiunile sau cuvintele disparate care aparțin unei anumite categorii să fie selectate, fie din întreaga poveste, fie din mai multe povești aparținând unor naratori diferiți. Dimpotrivă, în abordarea holistă, povestea vieții unei persoane este luată ca întreg, secțiunile textului fiind interpretate numai în contextul celorlalte părți narative. Categorizarea poate fi utilizată atunci când cercetătorul este preocupat în principal de o problemă sau de un fenomen anume, în vreme ce abordarea holistă e preferată atunci când interesul studiului vizează persoana ca întreg.

A doua dimensiune, și anume distincția dintre formă și conținut, se referă la dihotomia tradițională ce apare în lectura literară a textelor. Unele lecturi se concentrează participanților la eveniment și așa mai departe, toate acestea vizând perspectiva naratorului. O altă abordare, orientată tot spre conținut, are ca deziderat facilitarea accesului la conținutul implicit al poveștii, punându-și problema înțelesului adânc al relatării sau al unui anumit fragment al său. La cealaltă extremă a spectrului, anumite lecturi ignoră conținutul poveștii vieții, referindu-se în exclusivitate la forma sa: structura intrigii, secvențialitatea evenimentelor, relația lor cu axa temporală, complexitatea și coerența lor, sentimentele evocate de povestea în cauză, stilul narării, alegerea metaforelor sau a cuvintelor etc.

Din îmbinarea celor două coordonate, rezultă un model cu patru secțiuni, reprezentând patru moduri de lectură narativă: abordare holistă a conținutului, abordare holistă a formei, abordare a categoriilor de conținut, abordare a categoriilor formei.

Abordarea holistă a conținutului presupune utilizarea întregii povești a vieții unui individ și se concentrează asupra cercetării detaliate a acesteia. Când utilizează fragmente separate ale poveștii, cercetătorul analizează înțelesul părții în lumina sensului celorlalte părți ale narațiunii sau în contextul poveștii ca întreg.

Abordarea holistă a formei își găsește expresia cea mai clară în cadrul demersurilor de urmărire a intrigilor sau a structurilor unor narațiuni autobiografice complete. De pildă, cum evoluează povestea, ascendent, apropiindu-se de momentul prezent din viața naratorului sau coboară spre perioade ori situații anterioare, mai favorabile decât în prezent. Cercetătorul poate căuta punctul nevralgic sau culminant care aruncă o anumită lumină asupra întregii evoluții.

Abordarea categoriilor de conținut este mai cunoscută sub numele de „analiză de conținut”. Se definesc categoriile subiectelor studiate, se extrag secvențe de relatare separate, se clasifică și apoi se încadrează în categoriile/grupurile definite. În aceste cazuri, analiza cantitativă a narațiunilor este

¹⁹ *Ibidem*, p. 25

destul de răspândită. Categoriile pot fi restrânse (evenimente punctuale) sau, dimpotrivă, mai largi (toate secțiunile care se referă la evenimente dintr-o anumită categorie – politice, sociale, culturale etc.).

Abordarea categoriilor formei se referă la caracteristicile subtile, stilistice sau lingvistice, ale anumitor părți ale narațiunii.

Fiecare dintre cele patru moduri de analiză implică un anumit tip de subiecte de cercetare, se referă la categorii de texte distincte și prezintă relevanță sporită pentru grupuri socio-culturale de dimensiuni diferite.

Metoda istoriei orale se dovedește astfel a fi potrivită în unele situații, îmbunătățită prin alăturarea unor alte metode și tehnici, sau total inadecvată fragmentului de realitate socio-culturală supusă investigației. Totodată lectura și interpretarea documentelor rezultate în urma unei cercetări ce au avut ca bază istoria orală se pot realiza în multiple modalități, pentru că „procese de analiză, evaluare și interpretare nu sunt nici finale, nici mecanice. Ele sunt întotdeauna emergente, prea puțin predictibile și nedeterminate”²⁰.

Provocările contemporane ale folcloricității deschid noi perspective atât în ceea ce privește extinderea câmpului de cercetări, cazul cercetărilor desfășurate în mediul urban fiind elocvente, cât și referitoare la rafinarea metodologiei, redefinirea anumitor concepte și teorii, în contextul relațiilor interdisciplinare dintre științele sociale și umaniste. Fundamentele folcloricității demonstrează validitatea intuițiilor sale și ale dezvoltărilor sale ulterioare, deschiderile sale teoretice spre fenomenele culturii orale, precum și responsabilitatea sa în fața provocărilor pe care le ridică problema conservării patrimoniului imaterial, toate acestea contribuind la păstrarea identității sale disciplinare.

ANEXA 1:

Istorie orală – Comunitatea Elenă din Craiova

A.

1. Nume și prenume: TOMESCU ZOE
2. Vârsta: 70 de ani
3. Data nașterii: 1943
4. Locul de muncă: Fabrica de confecții Craiova
5. Pensionat în anul 1998

„Mă aflu în Craiova de două generații, eu și mama mea am migrat din Grecia. A fi grec în România este ceva deosebit. Eu, de exemplu, urăsc minciuna, îmi place să fiu cinstită, grecii sunt muncitori, sunt veseli.

Când m-am născut eu în Grecia situația era foarte fremătătoare. Începea războiul mare (Al Doilea Război Mondial), apoi, la noi, războiul civil și era vai de lume, era foarte rău. Am venit în România când eram mic copil, atuncia așa se spunea, cu Crucea Roșie, că nu se putea trăi, se trăgea, se bombarda, casele ni le-au ars, și ne-au luat. Am călătorit prin

²⁰ Denzin, N. K., Lincoln, Y.S. (eds.), *Handbook of qualitative research*, Sage, Newbury Park, C.A., 1994, p. 479.

Albania, Serbia, și când am ajuns la Oradea, am fost foarte bine primiți. Era colonie și erau numai copii greci. Nu am păstrat legătura cu nici unul din copii, unii s-au întors în Grecia, unii s-au dus pe unde aveau părinții, eu am venit la Craiova pentru că era mama mea aici. Ne-au primit foarte bine românii.

Tradițiile le respectăm ca și aici, la români, sărbătorim Paștele, Crăciunul, Anul Nou. Am un nepot care este student la ISE, pentru el îmi doresc o viață mai bună.”

B.

1. Nume și prenume : RADU ELENA (ELENI), numele de fată era Țiuțiu/Ciuciu
2. Vârsta : 77 de ani
3. Data nașterii : 1937
4. Locul de muncă : Electroputere Craiova

„Numele meu de fată este deosebit. Eu unde fac parte era un munte, era un sat de vlahi. În partea asta a muntelui, a Epirului erau mulți vlahi. Numele meu era Țiuțiu, când am venit în România am păstrat numele de Ciuciu. Când m-am căsătorit am luat numele de Radu, Radu Eleni, m-am căsătorit cu un român.

Am plecat din Grecia în 1949, parcă pe 20 aprilie, nu mai știu minte chiar așa bine data... Am fost cinci surori la părinți, eu eram a doua din surori și celelalte erau mai mici. Și a venit cineva din comuna, de acolo, și i-a spus lui tata, ai cinci copii și doi trebuie să-i dai neapărat, obligatoriu. Oamenii de la țară, vedeți dumneavoastră, erau și puțin speriați, oamenii nu erau ca acum, vă vadă lumea, să citească, să vadă televizoare, să vadă viața care era. N-avea de unde să vadă. Nu știam decât pădure, muncă și venit acasă, în familie. Atâta știam. Și tatăl meu, Dumnezeu să-l odihnească, și pe mama mea, a zis *Decât să ne pedepsească și pe noi, lasă două fete să le dau.*” Că ne-a spus... nu ne-a spus că ne ia și nu ne mai aduce... ne-a spus că ne ia și după trei luni de zile ne aduce. (*Plânge*) Nici acum nu pot să mă abțin când mi-aduc aminte cu ce durere ne-am despărțit de părinți, de bunici, câte urlete, încercam să ne atârnăm de gât să nu ne putem despărți în halul în care ne-am despărțit. Totuși așa am crezut, că trei luni de zile or să treacă și o să ne trimită înapoi acasă la părinți. Un unchi de-al lui tatăl meu a zis : *O să vă îmbolnăviți și o să îmbolnăviți și copiii, nu vă jeliți atâta, că copiii nu pleacă cu inima deschisă unde pleacă* . Bine, am plecat în ziua în care am plecat, pe la ora 6 ne-a luat ca să avem drum... pe la granița cu Albania, Epirul e la granița cu Albania. În ziua aceea ne-a condus părinte în mijloc de drum până am dormit într-o comună cu cai de-acasă pe care i-am avut noi, că am avut cai, măgari, am avut animale de felul ăsta. În noaptea aceasta am dormit la niște familii de greci, i-au anunțat, uite au venit niște copii din comuna Langara, de unde eram eu, zice, și trebuie să-i înnoptăm să stea într-o familie, să doarmă acolo. Au venit niște oameni și ne-a lua. Eu și cu surioara mea de 6 ani, copil mic de șase anișori, ce să știe? Numai de mânuță am stat. Am dormit acolo și a doua zi pe cai, pe părinți i-a întors de la mijlocul drumului. Noi am avut și noi niște mâncărică la noi, cam cu ce ne-au dat părinții, cu brânzică... cu ce are părintele acasă să-și pornească copilul.

Acuma când am ajuns în granița la Albania, ne-a spus: *Tot ce aveți aruncați aicea, că vă așteaptă cu masă caldă, și vă așteaptă la o colonie și nu aveți nevoie să aveți bagaj la dumneavoastră și să aveți mâncare.* N-a fost așa, ne-am dat seama. Copiii noi, am ajuns în graniță la Albania, am trecut în Albania, la orașul Corița, chiar aproape de granița unde suntem noi. Am înnoptat acolo, am așteptat să ne aducă ceva, am așteptat niște familii să vină să ne aducă ceva... nimic nu ne-au adus. Noi, care eram mai măricei mai înghițeam

otrava și necazul , dar cei mici țipau *Dă-mi să mănânc, dă mânca, dă o bucată de pâine...* nimic... Până la urmă au venit și ne-au adus o ceșcuță mică de lapte... Ce să mănânci, copil nemâncat? Eu n-am băut, i-am dat surorii mele mai mici (*Plânge*). Zice: *Nu mai ai să-mi dai ?... De unde, scumpa mea, nu mai am... Dacă era, nu beam și eu, nu am ... Păi, nu m-am săturat... Păi nu te-ai săturat, ce să facem ? Asta e...*Am stat acolo, în Corița, vreo două luni de zile, ne-a repartizat în niște familii, niște familii de albanezi. Erau niște familii care știau și ceva grecește, erau altele nu prea. Eu cu surioara mea ... toată lumea fugea , că ăla nu e îmbract bine, că ălă e țigan...eu nu m-am gândit că este bine.. numai să ajung la o familie, să-i dau să mănânce ceva. Intr-adevăr am ajuns la o familie de țigani, niște oameni cumsecade, Doamne, fiecare cu nația lui, cu suf letul lui. Am ajuns la familia asta care avea trei copii, și cu doi, ne-a făcut cinci. Acuma noi ne-am așteptat ca și statul să dea ceva, că erau și ăia săraci. Ne-a făcut femeia aia o mâncare, nu mai țiiu minte, o ciorbă, o mâncare și ne-a pus acolo la cinci copii să mâncăm. Ei nu au mâncat săracii. Au zis să mănânce copiii și ce rămâne să mănânce și ei. Am stat o zi, am stat două... Au început să ne aducă câte o sticlă de lapte, câte o jumătate de pâine ... Și am stat vreo lună de zile.După aceea a venit ordin să nu mai rămânem acolo, că venea o altă serie de copii...

Ne-a dus la Vlona, tot în Albania. Acolo la Vlona, ne-a făcut un cămin de copii greci care erau cu sutele de copii, cu dormitoare, cu clase, că începusem să învățăm și limba albaneză ca să nu stăm așa, copiii trebuie să învețe și ei... Învățam limba albaneză și începusem deja să mișcăm... Am stat nouă luni de zile la căminul ăsta. După ce am stat la căminul ăsta, vezi, nu eram niște copii îngijiți, spălați, îmbrăcați, schimbați ... Copii cu sutele, cu râie, cu păduchi, cu diaree, cu dezinterie... Eu mă gândesc acum, la vârsta aceasta, nu erau nici ei o țară dezvoltată care să poată să ne înrijească, să ne creeze niște condiții. Erau și ei o țară mică, era și o țară săracă... Ce domnea la ei – măsline, ulei de măsline și vinete. Noi, copii de țară, nu prea le aveam cu vinete și cu chestii din astea, pentru că la munte, de unde venisem noi, nu se făceau vinete. Au început să ne facă mâncare cu praz. Prazul îl mâncam și cu o bucătică de mămăligă atâta... Gândește-te, lamii de copii să faci o mămăligă atât de mare... era numai fața și la mijloc mălai, ce era să facă oamenii ăia ? O mâncam și așa, că dacă nu era de ales, o mâncam și așa... Am stat aici nouă luni, începusem să învățăm și albaneza, a fost bine, a trecut...

După nouă luni de zile, în Grecia s-o făcut situația și mai grea, a început să ia foc Grecia , cu războaiele astea era și mai rău. Noi am crezut că acuma ne ia și ne trimite acasă, la părinții noștri. Eu care eram mai mare, am trimis o scrisoare bucuroasă, *Tată și mamă, să știți că venim acasă , că ne întâlnim, că destul am stat, că nouă luni de zile și nu știu ce...* Și, pauză, nimic ... nu ne-a trimis. Ne-au băgat în mașini închise, exact cum se poate la aprozare, ați vazut cum încarcă mașinile cum mâncare și o duce la piață... Ăștia mai mici nu știa, noi mai măricei, nici noi, dar am zis : *Domne, unde ne duceți ?* că noi pe unde știam, știam puțin geografia, știam drumul de întoarcere spre Grecia. Dar pe noi nu ne întorcea, pe noi ne înainta ca să venim încoace la România. Am venit pe drumul ăsta mare așa, că ăsta era drumul, că schimbarăm drumurile, vezi, atunci era și sistemul politicii de felul ăsta. Asta era organizat de la o țară în țară, ca să poată să ne scape, dar au fost și oameni care ne vroiau rău, să ne arunce, să ne omoare... Erau și din ăștia. O mașină cu copii, cică a venit pe un drum de țară, că a vrut să ne arunce de acolo să ne facă praf, și altul din spate l-a fluierat, *ce faci ?* L-a dat jos pe ăla, nu l-a mai lăsat să conducă mașina. Și-a dat seama că ăla era un spion care vroia să ne omoare. L-a dat jos, și am ajuns în Iugoslavia. În Iugoslavia era Tito, care era împotriva grecilor, care s-a prefăcut prieten cu conducerea Greciei, și până la urmă era împotriva. Ne-a ținut închis într-un grajd. Probabil că nu era

sigur de drum, nu știm de ce ne-a ținut acolo. Vă dați seama, copii leșinați, copii bolnavi, copii... ce să mai vorbim, dacă vorbești de copil și nu este situația bună, nu este bine, nu se simte bine copilul. Noaptea ne-a luat, tot așa niște mașini mari, mari, mariși ne-a luat ca să mergem în România.

Din copiii care am fost în Albania la Vlona, care am fost mii de copii în colonia aia, ne-a împărțit, ne-a trimis mergem în Polonia, în Ungaria, în România, și în Rusia! și în Rusia, din copiii care am fost acolo a trebuit fiecare... cam cât a cerut, ce posibilitate a avut. Când am ajuns în România, am venit la Arad. Țiu minte (*Plânge*) Așa mi-a sărit sufletul, am zis, Doamne, poate aici o să trăim bine. L-a Arad au venit asistenții, doctorii, militarii, tot felul de oameni să ne aducă câte puțin de apă, că știa că suntem leșinați, câte o linguriță de apă și un sendviș. Și erau și niște profesoare care știau limba greacă, și spuneau: *Copii, nu vă lăcomiți avem mâncare destulă, avem apă destulă, nu mai sunteți deshidratați și nu vă lăcomiți că o să vă îmbolnăviți.* De la Arad până la Sinaia am venit în tren, când am ajuns la gară la Sinaia nu am mai putut să ne dăm jos cu picioarele. O armată întregă a venit și ne-a dat în brațe jos, armata, militarii au venit și ne-au dat în brațe jos. Ne-a băgat în duș la baie, ne-au făcut baie, ne-a aruncat toate hăinuțele care erau pe noi și ne-au îmbrăcat cu uniforme toți, cu cămășuțe, cu pantofiori și ne-a suit la Casa de Odihnă care este Sinaia acuma, vreo două luni de zile am făcut tratament acolo la Sinaia. Dar să revenim, când a început cu controale, cu tratamente, cu una cu alta, pe urmă a început să ne ducă la școală, după vârste, nu după ce știam, că de știut nu eram niciunul perfect ca să avem clasa pe care trebuia să o avem. Ne-au trimis și ne-au adus și profesori de limba greacă, pentru a putea învăța limba română, ne-au adus și profesori de limba greacă, ce ne spuneau: *Litera asta se pronunță așa...* A fost greu! Foarte greu pentru noi să învățăm limba română, extraordinar de greu. Cu încetul am început. Dar și noi, vezi copii, puțin înapoiați *Nu pot eu să învăț asta, Doamne ferește, n-am să învăț eu!* Ni se spunea în limba greacă: *Să aveți răbdare, copii, să vedeți că o să învățați, o să vedeți că o să puteți și voi să țineți cuvântare cum ținem și noi în limba română...* Noi, nuu... Noi nu credeam că vom ajunge să învățăm. Totuși cu gândul că noi plecăm înapoi în Grecia, noi asta ne era gândul. Nouă nu ne trebuie limba română că noi stăteam ce stăteam și iarăși: *Când ne duceți acasă? Când ne duceți la părinți?* De la Albania, io când am venit la Sinaia, ne dădea, ne dădea de la Crucea Roșie plicuri cu timbre și cu ce să scriu. Crucea Roșie a fost tată și mamă pentru noi. Când n-aveam pantofiori, la toți, schimbare. Când n-aveam hăinuțe, la fel. Educatoare, profesoare se purtau foarte frumos cu noi.

Am stat la Sinaia până în ..., din '49 până în '52. Ne-au luat după cum ne descurcam la școală și m-a trimis la Școala de Farmaciste « Pitar Moș » la București și am stat acolo un an de zile, toată vara am învățat la farmacie acolo, ca să pot să continui să fiu farmacistă. Și a apărut școala profesională de CFR pentru Grivița Roșie. Acolo au venit niște fetițe cu care am copilărit eu, din comuna mea, acolo la farmacie eram singură. Erau niște fete macedonence, niște fete din altă parte, nu ne cunoșteam, eram grecoalice dar nu ne cunoșteam. Eu când am văzut așa (*Plânge*), când am văzut fetele aștea care erau din comuna mea și eram și puțin rudă cu ele, am leșinat, am zis că le-am văzut pe tatăl meu și pe mama mea. Am mers la directoare și am zis: *Eu nu rămân la școala asta, eu mă duc la CFR.* Iar femeia nu mi-a vrut răul, mi-a spus: *Eleni, tu ești fată bună și o să vezi tu că în viață o să-ți trebuiască farmacia asta care o faci tu!* Am zis *Nu, nu-mi trebuie, eu o să mă duc la școala profesională la CFR.* Așa am făcut. N-a putut să se înțeleagă cu mine. Dacă pe altcineva nu am avut și când le-am văzut pee le, mi s-a frânt sufletul din mine. Zice: *Treaba ta!* A venit o doamnă care răspundea de copiii greci, *Mămica* îi spuneam noi, că ea, săraca, se ocupa de noi. Și când a venit ea, eu i-am spus – *Manulă, mămică, eu o să plec,* –

Nu, că nu se poate, că aici e bine, și e școala mare! – Eu mor dacă nu plec de-aicea! Cad jos din picioare și mor! Zice: *Dacă tu chiar crezi că nu poți să suporti, n-avem decât să te tritem la profesională!* M-am dus la profesională și am făcut trei ani, Școala Profesională de CFR pentru Grivița Roșie.

Am terminat școala, n-a putut să ne trimită pe toți copiii în același loc, a trimis la Oradea, la Brăila, parcă și la Galați, și a trimis și la Craiova, am fost vreo 12 fetițe când am venit aiceașă. După aceea n-am rămas așa, pe una a luat-o maică-sa că era în Cehoslovacia. Grecia nu a mai putut să ne ia înapoi părinții. S-au dus acolo părinții și au cerut : *Dați-ne copiii înapoi ! Ce faceți cu ei ? Ce faceți cu copiii noștri ?* A fost imposibil, că aici era alta politica, colo era alta politica, a fost imposibil. Dar asta care a fost în Rusia, Polonia, Cehoslovacia au fost părinții fugiți după război, pe ăștia i-au primit părinții înapoi, dar pe noi, nu.

Am terminat școala profesională, am venit aicea și am lucrat la Electroputere vreo 30 de ani de zile. La bobinaj, am făcut toate meseriile. Erau începuturile fabricii. Am ieșit la pensie de-acolo. Sunt căsătorită... am fost căsătorită, că mi-a murit soțul, după 32 de ani de căsătorie. Am doi copii, un băiețel – e doctor la Slatina, medic legist, și am o fetiță care este asistentă principal aici, la spitalul de copii. Să de-a Dumnezeu să trăiască toți copiii lumii și să trăiască și ai mei. Și un nepot care îl am, e anul V la medicină. Amândoi copiii au câte un băiat. Și celălalt băiat care este al băiatului este psiholog, e la Sibiu, e ultimul an, doctor psiholog.

Grecii cu românii s-au înțeles întotdeauna bine, cum m-am înțeles și eu cu soțul meu, și cele care ne-am căsătorit cu români am avut o viață fericită, de înțeles. De sărbători – veseli, cu copiii, cu nepoți, cu socri, cu cuscii, cu toții ne-am întâlnit, ne-am veselit, am mâncat, am spus glume, nu am ținut cont că suntem o nație așa sau o nație așa. Si acuma cu cuscii mei, cu părinții nurorii mele, de câteori, eu mai zic și o glumiță așa, și mă întrebă, și acolo în Grecia faci așa, și acolo, păi, nu e tot lume ?

Pregătim de sărbători *Vasilopita – Plăcinta lui Vasile*, aici în România nu știu dacă se face, în Grecia se face. În plăcinta asta se pune o, așa se zice, dar dacă nu ai..., se pune un ban de aur, cine găsește banul ăsta e om norocos. Se pune o vița, care prevestește că va avea vin mult . Și ăsta e un obicei care se respectă, copiii cu părinții trebuie să se întâlnească , la *Vasilopita* se întâlnesc toate rudele, verișori, nepoți ... Se sărbătorește pe 1 ianuarie, de Sfântul Vasile. Și *Vasilopita* se face după cum este obiceiul, nu în toate comunele se face așa, la unele se face ca o cocă de cozonac, la unii se face plăcintă, plăcintă cu foi, ia umplutura se face cu brânză dulce și gustoasă, cu puțină smântână, cu puțin griș ca să se strângă acolo bine. Aicia nu se fac plăcinte mici , dar noi dacă am fost copii mulți și ne-am adunat, aveam *tapsitarse* zice, *tapsisa* îi zice pe grecește, o tavă de-aia mare, mare. Mama mea, săraca de ea, de-abia putea să întindă foile și punea la foi, 20-30 de foi, turna brânză proaspătă și cu smântână. O bucătică mică dacă luai, nu-ți mai trebuia altceva, că era consistentă.

Iaurtul care se face *zazichi/țațichi* în Grecia, e aproape smântână la noi. Se pune castraveci, usturoi, se stoarce bine, bine se amestecă cu iaurțul acolo, se pune și un pic de oțet ca să nu fie grețoasă, cu un pic de ulei de masline. Uleiul de masline din Grecia nu lipsește. Orice gateala se face numai cu ulei de măsline. Numai dacă prăjește ceva, nu se folosește ulei de măsline, dar de gătit numai uleiul de măsline.

Existau familii de greci în Craiova, era Papanicolau care a fost aici. Copiii au studiat la facultate de ingineri, au fost ingineri și în România și în Grecia, la Ianina. Soția a fost doctor ginecolog la Electroputere, iar acum este la Ianina. Eram și puțin rudă cu ei. M-am

întâlnit cu ei la Ianina că din partea asta sunt și eu, și mi-au zis: *Hai, mă, Leni, mă, ce mai faci, mă? Vîno, mă, și tu, că toată lumea a venit!* Eu acuma ce să zic: *Am familie acolo, am copii.* Eu m-aș fi dus când a dat drumu', dar era băiatul student și fata la liceu. Când au venit de au făcut niște locomotive de la Salonic la Electroputere Craiova, era un domn, oameni serioși, și a văzut că știu grecește și am vorbit cu ei în grecește cam ce trebuia să traduc un pic și m-a întrebat omu': *Da, dumneata, ce faci aici, fetiço?* Zic: *Eu sunt căsătorită aici; - Și ai familie? – Am familie, am zis dânsul este soțul meu, soțul meu era maistru și el acolo (la Electroputere) – Se vede băiat bun, trăiești bine cu el, - Da, trăiesc bine, – Ai copii? I-am spus că e băiatul la facultate. – Atunci stai să-și termine copiii studiile și du-te în Grecia că ai să trăiești domnește,* mi-a zis. I-am zis:

– *Nu cred că am să pot, că și copiii, când termină trebuie să aibă și ei un viitor, nu? – Dar cel puțin în vizită, să nu pierzi și să vii. – În vizită, zic, am să vii!*

Îi sfătuiesc pe tineri să învețe carte multă, să nu apuce pe drumuri greșite. Am știut să-mi țin copiii și nepoții pe lângă mine, să învețe, asta este, viața și cîntea este să înveți, dacă înveți, nimeni nu poate să-ți ia pâinea și locul tău. Băiatul meu zice: – *Mama, îmi aduc aminte și acuma. Mă uitam la mânuțele lui când veneam de la serviciu și ziceam: Mănuțele tale spun carte, mami!*

C.

1. Nume și prenume: COSTAS IVANILIS
2. Vârsta: 82 de ani
3. Data nașterii: 29 martie 1931
4. Pensionat: 1996

„Sunt Președinte de onoare al comunității și fondatorul comunității, eu am înființat această comunitate în 1991. Sunt în Craiova din anul 1953.

Sunt născut în Grecia, într-o comună, din părinți țărani, comuna Metaxadex se numește, Mătăsari tradus. Acolo am urmat clasele elementare, de la clasa I până în clasa a VI, în aceeași comună. După ce am terminat clasa a VI-a, fiind elevul cel mai bun, dar din țărani mijlocași, am fost promovată, de către primar și de către învățătorul meu, de a merge mai departe la gimnaziu, pe acele vremuri erau gimnaziile nu erau licee într-un oraș Didimotihon. Distanța din comuna mea până acolo era 20 km și mergeam pe jos, făceam trei ore, dar aveam și o gazdă, veneam sâmbăta și duminica acasă.

În anul 1947 am fost arestat la vârsta de 15 ani, de către securitatea regală capitalistă și băgat în pușcărie pentru că părinții mei erau oameni de stîngă, adică socialiști, fapt care a întrerupt pentru 6 luni de zile gimnaziu. Acolo am fost torturat, bătut, pentru că părinții mei aveau vederi de stîngă. Închipuiți-vă, copiii sub 18 ani nu puteau fi judecați și nici nu aveau idei proprii și nu erau vinovați de concepțiile părinților. Dar, totuși, societatea aceea capitalistă nu ținea cont de acest lucru și tortura minori, chipurile că și ei urmează ideile părinților. În 1948, precizez că nu ne dădeau nici mâncare, venea mama de la 28 de km călare pe un catâr și îmi aducea mâncare.

În '48 au venit partizanii, începuse războiul civil datorită acestor măsuri drastice care erau luate de guvernul de atunci, sub tutela și conducerea englezilor, că eram ocupați de englezi. O parte din popor, cu vederi de stînga s-au răscolat, au format grupări de partizani de eliberare de sub jugul britanic, al englezilor. Partizanii au venit și au înconjurat acest oraș, Didimotico și ne-a eliberat pe noi. Eram în clasa a III-a de gimnaziu, clasa a IX-a în sistemul de acum, și s-au întrerupt cursurile. Nu am apucat să fac patru ani de gimnaziu.

Ne-au eliberat și în felul acesta ne-au luat partizanii în munți pentru că aviația engleză venea și bombardarea satele. În timpul ăsta foarte mulți oameni au plecat din sate, au emigrat, au intrat ori în Albania, ori Ungaria, ori în Serbia, ca să scape de bombardamentele englezilor. Eu am fost luat din sat de către partizani și ne-a dus la un cantonament, la o bază militară de antrenamente. După un an de școală de antrenamente ne-a înrolat pe unitățile de partizani ce luptau împotriva ocupanților. Condițiile erau foarte aspre și foarte grele. Dormeam în munți, mâncam rădăcini, mâncam cartofi cruzi că nu aveam voie să facem foc, pentru că ne puteam descoperi și ne bombardau. Dormeam pe zăpadă cu muniție de 6-7 kg pe spinare și luptam împotriva ocupanților britanici, pentru eliberarea Greciei.

În data de 16 mai, mi-aduc aminte a fost o luptă foarte crâncenă între forțele democratice de partizani, de armată populară, se transformase în armată populară de eliberare, am căzut rănit la mâna dreaptă și după ce m-am recuperat de pe linia de front, m-au transportat partizanii la granița cu Serbia, fiind rănit și cu mâna dreaptă ruptă în două. În a doua zi am trecut granița și am intrat în Serbia, Iugoslavia pe atunci, nu era destrămată cum e acum, unde am fost internat într-un spital lângă Scopia, acolo trebuia să fiu operat, să mi se scoată o schijă din mâna dreaptă, dar nemaiaivând mijloace necesare pentru această operație, trebuia să mă trimită în altă parte. M-am trezit după trei zile într-un tren de marfă plin de animale, printre animale, eram noi, răniții, și transportați în Bulgaria. Și atuncia trebuia să ia măsuri de securitate împotriva noastră și trebuia să fim camuflați, că altfel, era pericol să vină dușmanii noștri să ne arunce în aer cu tren cu tot. La 19 noiembrie m-am trezit la Sofia, într-un spital, pentru a fi operat. Acolo am stat 18 zile, dar nici aici nu aveau posibilitatea de a mă opera, pentru că rana era gravă, schija era oprită în os și necesita o intervenție deosebită din specialiști chirurghi de prim rang. Ca atare, trebuia să fiu transportat în altă parte, nu știam nici noi unde, ni s-a spus că mâine plecăm într-o direcție necunoscută. Așa ne-a băgat în vagoane, vagoane bune, sanitare, unde era confort sanitar, cu toate măsurile de igienă, cu echipaj mediacl și cu tot ce trebuia să fie îngrijiți niște răniți scăpați de moarte de pe front. A doua zi ne-am pomenit la Giurgiu, nu știam, am trecut Dunărea și eram la Giurgiu. În același timp, cât a staționat trenul la Giurgiu noi, care puteam să ne ridicăm, eram mai mulți răniți, de ordinul sutelor de răniți, unii s-au ridicat și ne-am sprijinit de fereastra vagonului și am văzut o femeie, o româncă, scotea apă dintr-o fântână. Nouă ne era sete, într-adevăr și ea s-a apropiat de noi și ne-a zis: *Vreți apă?* Și ne-a arătat cana. A fost pentru prima dată când am băut apă românească, ea nu știa cine suntem și cum suntem. După ce ne-a dat apă a mai venit și personalul sanitar de ne-a adus apă, dar oricum, prima dată când am băut apă românească am băut din fântâna românească.

De acolo am fost transportați la spitalul Elias din București. Acolo am stat 15 zile, pe 12 decembrie ne-a transferat în Cazinou la Sinaia, acolo era spital pentru soldații armatei populare de eliberare din Grecia. În acest spital am suferit două operații, operații care m-au ajutat să mi se findece rana, iar mâna să își ia forma inițială așa cum a fost ea înainte de a fi rănit. Deci operația aicia m-a ajutat să scap de o mare nenorocire, era riscul de a rămâne fără mână, să-mi taie mâna. Au venit doctori specialiști ruși și ne-au operat. În acest spital am stat din 12 decembrie, Crăciunul l-am făcut acolo, un Crăciun foarte bun. Îngrijirea era extraordinară, ne lua ca pe copiii mici, închipuiți-vă la 18 ani. Surorile, personalul medical, doctorii erau așa de buni cu noi, ne lua în brațe (*Plânge*). Am fost tratați extraordinar de frumos, fapt pentru care nicidată n-am să uit. N-amsă uit ajutorul personalului de acolo și statului român, poporului român, cu câtă dragoste ne-a primit și ne-a îngrijit. Până a se vindec rana au trecut 7 luni, 7 luni am stat acolo, până în august. După ce s-a vindecat bine,

ne-a luat de acolo și ne-au dus la un centru de invalizi de război, Moineasa se numea, lângă Arad, acolo am fost cazați cam trei luni de zile, până în noiembrie 1949.

Am fost transferați în localitatea Ștefănești, la Florica lângă Pitești, era domeniul Brătienilor și acolo eram cazați 3500 de greci și copii, și bătrâni, și toți. Eram cazați în barăci, după un an de zile începuseră să se construiască niște blocuri, dar cu contribuția grecilor, care erau apti de muncă, erau vreo 7-8 loturi, care se numeau blocurile grecilor. În 1952 m-am căsătorit tot cu o colegă de-a mea de arme, tot așa rănită la picior era. Trebuia să se renunțe la colonie, și toți grecii am fost repartizați în țară, în diferite orașe.

Noi am avut noroc să fim repartizați la Hunedoara, încadrați la Uzinele Metalurgice de la Hunedoara, cazați la o distanță de 23 de km, într-o comună Sânt Andrei se nume, și făceam naveta cu trenu și mergeam la servicii. Am muncit acolo un an și ceva. De acolo trebuia să ne transfere în Craiova. Am venit în Craiova, unde s-a născut și copilul meu, răposatul copil pentru că nu-l mai am (*Plânge*). Aici ne-a încadrat la Uzinele Electroputere, era o uzină primitivă atunci, era a lui Malaxa, din timpul regimului trecut, înainte de socialism. Nu spun comunism pentru că se știe, comunismul nu se poate realiza, era un socialism mai rigid cam al lui Marx și al lui Engles, era un socialism-marxist cum s-ar spune. Uzina asta s-a dezvoltat, aici eram în jur de 300 de greci, era aproape jumi-juma cu românii. Prima fază de începere, și în această uzină am lucrat până în 1974, din '63, care s-a dezvoltat atât de puternic încât ajuns o bijuterie a Europei, așa era considerată. Am început cu 600 de oameni, și ajunseseam la 22.000 de oameni. În 1974, fiind bolnav, sănătatea mea era cam șubredă și am ieșit la pensie pe caz de boală, după trei ani de zile m-am reîncadrat și în '93 am ieșit la pensie definitiv. Copilul meu s-a înecat în 1968, iar prima soție nu a rezistat de dorul copilului, a decedat și ea după câțiva ani de zile, eu fiind mai puternic, ca imunitate, ca zile, nu știu ce să spun, să explic fenomenele astea naturale, numai Dumnezeu știe, am reușit să rezist până în momentul de față. Din '93 am fost pensionar.

Copilăria mea era foarte grea și foarte tristă după cum vedeți, din cauza războiului civil impus de puterile occidentale, să știți, era impus, era un război civil impus, numai și numai să ne dezbine, au jucat rolul acela *Dezbină și stăpânește!* Grecia a fost distrusă și foarte mulți greci au fost nevoiți să emigreze și în România, în Bulgaria, în Rusia, în Polonia, în Ungaria, în foarte multe țări foste socialiste. Unii au rămas în continuare, alții s-au repatriat în Grecia, eu am rămas în continuare aici. Mă simt foarte bine, am fost foarte bine îngrijit, foarte bine primit, sunt foarte multumit de poporul român, am împărtășit condiții foarte grele după război. În 1953 erau condiții foarte grele, pentru că țara trebuia reconstruită, și reconstruită cu eforturi comune.